

Finantsinspeksioon

Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 TALLINN
Jarmo.Lilium@fin.ee

Teie 23.04.2024
Meie 06.05.2024 nr 5-8/2634-1

Võlaõigusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu

Rahandusministeerium (edaspidi RM) edastas 23.04.2024 Finantsinspeksioonile (edaspidi ka FI) Võlaõigusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kavandi (edaspidi Eelnõu) tutvumiseks ja kommenteerimiseks. Edastame FI tähelepanekud ja kommentaarid Eelnõu kohta.

Võlaõigusseaduse muutmine

1. Eelnõu § 1 punkt 1

Eelnõu § 1 punktiga 1 kehtestatakse võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 710¹ lõige 2¹ järgmiselt: „Käesoleva seaduse § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuste osutamiseks on kohustatud krediidasutuste seaduse alusel kehtestatud Eesti Panga presidendi määruses nimetatud elutähtsat teenust osutavad krediidasutused.“

Eelnõu seletuskirja lk 4 kohaselt: „Makseteenused on hädaolukorra seaduse (edaspidi HOS) § 36 lg 3 tähenduses elutähtsad, mille toimepidevust korraldab Eesti Pank. Elutähtsaks teenuseks loetletakse teenust, millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele ja mille katkemine ohustab vahetult inimeste elu või tervist või teise elutähtsa teenuse või üldhuviteenuse toimimist. /---/ Krediidasutus või välisriigi krediidasutuse filiaal määratakse elutähtsa teenuse osutajaks, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest: /---/. Sama paragrahvi lg 3 näeb, ette elutähtsat teenust osutavate krediidasutuste ja välisriigi krediidasutuste filiaalide loetelu kinnitab Eesti Pank.“

FI hinnangul on täiendava selguse loomine põhimakseteenuste osutamiseks kohustatud isikute määramise osas oluline ja vajalik, kuid FI ei nõustu sellega, et põhimakseteenuste osutamise kohustus oleks piiratud üksnes elutähtsa teenuse osutaja (edaspidi ETO) määramise reeglitega ja oleks Eesti Panga (edaspidi EP) pädevuses. Elutähtsa teenuse ja põhimakseteenuste samastamine ei ole põhjendatud ja Eelnõu seletuskirjas puudub sisuline analüüs Eelnõus esitatud tingimuste kehtestamise õiguspärasuse kohta.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/92/EL maksekontoga seotud tasude võrreldavuse, maksekonto vahetamise ja põhimaksekontole juurdepääsu kohta¹ (edaspidi Maksekonto direktiiv) artikli 16 lõike 1 kohaselt tagavad liikmesriigid, et põhimaksekontot pakuvad tarbijatele kõik krediidasutused või piisav arv krediidasutusi, et tagada põhimaksekontole juurdepääs kõigile asjaomase liikmesriigi tarbijatele nende territooriumil ning vältida konkurentsi moonutamist. Maksekonto direktiivi preambuli punkti 38 kohaselt peaksid liikmesriigid tagama, et põhimaksekontosid pakkuvate krediidasutuste hulk on piisav kõigi tarbijateni jõudmiseks, /---/. Krediidasutuste piisava hulga välja selgitamisel peaks

¹ Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-ET/TXT/?from=ET&uri=CELEX%3A32014L0092>

arvessevõetavate tegurite hulka kuuluma krediidasutuste võrgu ulatus ja tihedus, liikmesriigi territooriumi suurus, tarbijate jaotumine sellel territooriumil, krediidasutuste turuosa ning põhimaksekontode osakaal krediidasutuse pakutavate maksekontode seas.

Krediidasutuste seaduse (edaspidi KAS) § 3 lõikes 2 sätestatud tingimused ETO määramiseks on järgmised: 1) tema osutatava teenuse katkemine või lõpetamine mõjutab märkimisväärselt Eesti finantsturu stabiilsust ning maksesüsteemi, sealhulgas makse- ja arveldussüsteemide seaduses sätestatud arveldussüsteemi järjepidevat toimimist; 2) tema klientide arv moodustab märkimisväärse osa Eestis finantsteenuseid kasutavate klientide arvust; 3) tema Eestis kaasatud hoiuste turuosa ületab kümmet protsenti krediidasutuste kaasatud hoiuste kogumahust.

Eeltoodust lähtuvalt, kuigi ETO ja põhimakseteenuste osutaja määramise tingimused on sarnased, pole vastavad tingimused identsed. Veelgi enam, ETO määramiseks hindab EP eelkõige krediidasutuse võimalikku mõju üksnes kriisisituatsioonis ja krediidasutuse üldist toimepidevust, põhimakseteenuste regulatsioon kohaldub seevastu igal ajal ja keskendub eelkõige teenuse kättesaadavuse tagamisele võimalikult suurele hulgale tarbijatele.

Regulatsioonide erisust näitab ka see, et EP Presidendi määruse „Makseteenuse ja sularaharingluse kirjeldus ja toimepidevuse nõuded“ § 6 kohaselt peab ETO hädaolukorras tagama ainult osa oma teenuste toimimisest. HOS-i eesmärk ei ole tagada igapäevaste pangateenuste kättesaadavust, vaid seda, et krediidasutus on piisavalt toimepidev tagamaks kriisisituatsioonis teenuste toimepidevuse tavalisest vähendatud osas. Seetõttu on ka lävend elutähtsa teenuse osutaja määramiseks mõneti kõrgem, kui põhimakseteenuste osutaja määramiseks kehtestatud nõuded, mida on kirjeldatud Maksekonto direktiivi preambuli punktis 38. Samas on viidatud põhimakseteenuste osutaja määramise kriteeriumid täpsemad ja spetsiifilisemad ning keskenduvad üksnes põhimakseteenuste osutamisega seonduvale, mitte näiteks hoiustega seonduvale (vt KAS § 3 lõige 2 punkt 3).

Arvestades, et FI määratakse Eelnõu kohaselt Maksekonto direktiivi mõistes pädevaks asutuseks, kes hakkab põhimakseteenuste pakkumise üle järelevalvet teostama, on ebaselge, miks seotakse põhimakseteenuste osutamise elutähtsa teenuse osutamisega ning Eelnõuga määratakse EP-le kaudse pädevuse määrata lisaks ETO-dele ka põhimakseteenuste osutajaid, seda enam, et EP-l puudub põhimakseteenustega ja Maksekonto direktiivis sätestatuga sisuline kokkupuude ning seadusjärgne järelevalvepädevus. Viidatud täiendus nõuaks ka EP-lt täiendavaid toiminguid ja asjakohaste protseduuride kehtestamist, et tagada põhimakseteenuste kättesaadavus ja tarbijate huvide kaitse.

Lisaks võib selline käsitus tekitada olukorra, kus FI ei saa tagada põhimakseteenuste kättesaadavust, sest FI-l puudub pädevus põhimakseteenuste osutajate määramiseks, st pädevus kohustada turul tegutsevaid, kuid ETO määratlust mitteomavaid krediidasutusi, põhimakseteenuseid pakkuma, vaid peab selleks pöörduma EP poole, kes peaks krediidasutuse ETO-ks määrama. Arvestades seda, et ETO ja põhimakseteenuste osutaja määramise tingimused on sarnased, kuid pole identsed, võib juhtuda, et EP krediidasutust ETO-ks ei määra, siis vastavale krediidasutusele ei teki ka kohustust põhimakseteenuseid pakkuda.

Eeltoodust lähtuvalt ei tohi samastada põhimakseteenuste osutajaid ja ETO-sid, sest neid puudutavate regulatsioonide eesmärk on erinev. ETO peab suutma kriisisituatsioonis tagada teenuste toimepidevuse ning omama vastavaid protseduure ning selle eest vastutab EP. Põhimakseteenuste regulatsioon on aga üldine ning käsitleb eelkõige igapäevast teenuse kättesaadavust ja ligipääsetavust, mille eest vastutab Eelnõu jõustumisel FI. Eelnevast lähtudes teeme ettepaneku määrata FI-le pädevused põhimakseteenuste osutajate määramiseks.

Lisaks teeme ettepaneku täpsustada Eelnõu seletuskirjas, et juhul kui krediidasutused, kellel ei ole kohustust põhimakseteenuseid pakkuda, pakuvad tarbijatele põhimakseteenuseid, siis loetakse ka neid põhimakseteenuste osutajateks ning neile kohalduvad põhimakseteenuste regulatsioonist tulenevad nõuded.

2. Eelnõu § 1 punkt 5

Eelnõu § 1 punktiga 5 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõike 3 punkt 6 järgmiselt:

„Krediidiasutus võib tarbijaga sõlmitud põhimakseteenuse lepingu üles öelda, kui: maksekontol ei ole vähemalt kuue järjestikuse kuu jooksul olnud piisavalt rahalisi vahendeid põhimakseteenuse lepingust tulenevate kohustuste täitmiseks ning võlgnetav summa on suurem kui 100 eurot.“

Sätte aluseks on Maksekonto direktiivi artikli 19 lõikes 3 sätestatud riigi võimalus kindlaks määrata piiratud arvu konkreetseid lisajuhtumeid, mille korral krediidiasutus võib põhimaksekonto raamlepingu ühepoolset lõpetada.

Palume täpsustada Eelnõu seletuskirjas, et kuigi VÕS § 720¹ lõike 3 punktis 6 sätestatud juhul võib krediidiasutus põhimakseteenuse lepingu üles öelda, siis tarbija poolt uue põhimakseteenuse lepingu sõlmimiseks taotluse esitamisel ei tohi krediidiasutus tarbijaga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduda, kui vastavasisuline võlgnevus on tarbija poolt kõrvaldatud ja ei esine muid kehtivast õigusest tulenevaid aluseid põhimaksekonto avamisest.

3. Eelnõu § 1 punkt 5

Eelnõu § 1 punktiga 5 kehtestatakse VÕS § 720¹ lõige 7 järgmiselt:

„Krediidiasutusel on õigus täitemenetluse seadustiku §-s 63 nimetatud täitmisregistri vahendusel kontrollida tarbijal käesoleva seaduse § 710¹ lõikes 5¹ ning käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 4 nimetatud teise maksekonto olemasolu.“

Täitemenetluse seadustiku (edaspidi TMS) § 63 lõikes 1 on sätestatud täitmisregistri kui riigi infosüsteemi andmekogu eesmärgid. FI hinnangul peaks krediidiasutustel Eelnõu § 1 punktis 5 esitatud juhul täitmisregistri kasutamiseks olema kohustus küsida vastavale teabele ligipääsemiseks tarbija nõusolek. Krediidiasutustel ei tohiks olla võimalust teha vastavaid päringuid selliselt, et tarbija päringu tegemisest teadlik ei ole. Selline lähenemine aitaks tagada põhimakseteenuste osutamisel läbipaistvust ning tagaks, et tarbija andmeid ei kuritarvitataks.

Ühtlasi juhime tähelepanu, et Eelnõu seletuskirjast puudub analüüs krediidiasutustele täitmisregistrile ligipääsu võimaldamise kohta, sh see millisel määral on krediidiasutustel hetkel registrile ligipääs ja kas krediidiasutustele ligipääsu andmine on kooskõlas registri loomise eesmärgiga. Samuti puudub selgitus selle kohta milliseid andmeid täpselt võib krediidiasutus registrist küsida, st kas andmeid üksnes tarbija maksekonto olemasolu fakti kohta või lisaks ka muid andmeid, nt tarbija käimasolevate või lõppenud täitemenetluste kohta.

Teeme ettepaneku sõnastada VÕS § 720¹ lõiget 7 järgmiselt: „(7) Krediidiasutusel on õigus täitemenetluse seadustiku §-s 63 nimetatud täitmisregistri vahendusel kontrollida tarbijalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis nõusoleku saamisel tarbija käesoleva seaduse § 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuseid sisaldava maksekonto olemasolu.“

Krediidiasutuste seaduse muutmine

4. Eelnõu § 3

Eelnõu §-ga 3 kehtestatakse KAS § 88 lõike 5 punkt 12 järgmiselt:

„Krediidiasutusel on õigus avaldada ja ta on kohustatud seoses oma seadusest tulenevate ülesannete täitmisega avaldama pangasaladust sisaldavaid andmeid: 12) teisele krediidiasutusele, et kontrollida võlaõigusseaduse §-de 710¹ lõikes 5¹ ja § 720¹ lõike 3 punktis 4 nimetatud maksekonto olemasolu.“

FI hinnangul peaks Eelnõus olema täpsemalt sätestatud, milliseid andmeid on kohustatud krediidiasutus teisele krediidiasutusele avaldama. Ehk on piisav fakti kinnitamine, st põhimaksekonto olemasolu kinnitamine krediidiasutuse poolt jah/ei vormis. See tähendab, et krediidiasutus ei tohi teisele krediidiasutusele avaldada muuhulgas teavet selle kohta, kui palju on tarbijal maksekontosid; milliseid on tarbija kontonumbrid (IBAN); kui palju rahalisi vahendeid on tarbija maksekontol, sh kontoväljavõtteid; milliseid muid pangateenuseid tarbija kasutab; kui kaua on tarbija krediidiasutuse klient olnud jmt. Seejuures peaks krediidiasutus veenduma selles, miks tarbija uut põhimaksekontot avada soovib, nt veenduma selles, et tarbija ei ole teist põhimaksekontot sulgenud.

Teeme ettepaneku sõnastada Eelnõu §-i 3 järgmiselt: „12) Krediidiasutusel on õigus avaldada ja ta on kohustatud seoses oma seadusest tulenevate ülesannete täitmisega avaldama pangasaladust sisaldavaid andmeid: 12) teisele krediidiasutusele, et kontrollida võlaõigusseaduse §-de 709 lõikes 15¹ nimetatud põhimakseteenuseid sisaldava maksekonto olemasolu.“

Samuti teeme ettepaneku muuta Eelnõu seletuskirja teksti järgmiselt:

„Krediidiasutusel on teise krediidiasutusega lubatud jagada üksnes tarbija maksekonto olemasolu fakti jah/ei vormis. Krediidiasutus ei tohi avaldada tarbija maksekontode arvu, kontonumbreid, rahaliste vahendite suurust, muude pangatoodete olemasolu, kontoväljavõtteid, tarbija kliendiks olemise aega ja muid taolisi tarbija eraelu võimalikku riivet omavaid andmeid ning asjaolusid. Teabesaajast krediidiasutus peab hoidma talle teada saanud teavet konfidentsiaalselt ning ei tohi talle teadasaanud teavet omakorda edasi jagada kolmandatele isikutele. Ühtlasi peab krediidiasutus veenduma, et tarbija teist põhimaksekontot ei ole suletud või ei esine muud alust põhimaksekonto avamise kohustuse täitmiseks.“

Eelnõu seletuskiri

5. Eelnõu seletuskiri lk 1

Eelnõu seletuskirja lk 1 punkti 1.1 kohaselt: „Eesti õigusesse on maksekonto direktiiv üle võetud võlaõigusseadusega (edaspidi ka VÕS). Maksekonto direktiiv puudutab eelkõige füüsilistele isikutele (edaspidi ka tarbija) avatud maksekontosid ja sellega seotud makseteenuste teostamist.“

Viitame, et Maksekonto direktiivi artikli 2 punkti 3 kohaselt kasutatakse direktiivis mõistet maksekonto järgnevas tähenduses „ühe või mitme tarbija nimel olev konto, mida kasutatakse maksetehingute tegemiseks“. Samuti on Maksekonto direktiivi preambuli punktis 12 rõhutatud, et direktiiv kohaldub eraisikute ehk täpsemalt tarbijate kontodele. Seega ei ole eelviidatud seletuskirja punktis kohane kasutada sõna „eelkõige“, kuivõrd direktiivis reguleeritakse üksnes tarbijatele mõeldud maksekontodega seonduvat.

6. Eelnõu seletuskiri lk 1

Eelnõu seletuskirja lk 1 punkti 1.1 teises lõigus käsitletakse maksekonto omamist ning kolmandas lõigus tuuakse sisse Riigikohtu otsus seoses põhimaksekonto kasutamiseks sõlmitud lepingu ehk põhimakseteenuse lepinguga.

FI hinnangul on siinkoha vajalik Eelnõu seletuskirjas enne Riigikohtu otsusele viitamist lühidalt selgitada põhimaksekonto ja põhimakseteenuste instituuti. Eelnev on vajalik põhjusel, et Eelnõu seletuskirjast oleks selgelt ja üheselt mõistetav, et iga maksekonto puhul ei ole tegemist põhimaksekontoga ning

Eelnõu seletuskirjas viidatud Riigikohtu seisukohad kohalduvad just põhimaksekonto kasutamiseks sõlmitud lepingutele ehk põhimakseteenuse lepingutele.

7. Eelnõu seletuskiri lk 5

Eelnõu seletuskirja lk 5 kohaselt: „*---/ Lisaks peab olema tarbijale tagatud juurdepääs põhimaksekontodele olenemata tarbijate finantsolukorrast, mida iseloomustavad näiteks nende tööhõivealane seisund, sissetuleku suurus, varasemad laenud või eraisiku pankrot.*“

Teeme ettepaneku Eelnõu seletuskirjas selgitada fakti, et tarbijale ei tohi keelduda konto avamisest juhul, kui krediidasutus on saanud põhimakseteenuse lepingu sõlmimiseks taotluse selliselt tarbijalt, kelle kohta on krediidasutus saanud kohtutäiturilt arestimisakti ega ka tarbijale, kellelt on krediidasutus saanud maksuhaldurilt korralduse pangakonto arestimise kohta.

FI on tuvastanud, et krediidasutused rakendavad TMS § 115 lõiget 5¹ ja maksukorralduse seaduse (edaspidi MKS) § 131 lõiget 5 tarbijatele põhimakseteenuse lepingu sõlmimises keeldumisel, arvestamata, et Maksekonto direktiivi preambuli punkt 35 sätestab, et põhimaksekontole juurdepääs peab olema tarbijale võimaldatud olenemata tarbija finantsolukorrast, nt tarbija pankrotist.

Teeme ettepaneku täiendada Eelnõu seletuskirja järgnevalt:

„Lisaks peab olema tarbijale tagatud juurdepääs põhimaksekontodele olenemata tarbijate finantsolukorrast, mida iseloomustavad näiteks nende tööhõivealane seisund, sissetuleku suurus, varasemad laenud, võlgnevused või eraisiku pankrot. TMS § 115 lõige 5¹ ja maksukorralduse seaduse § 131 lõige 5 alusel ei tohi krediidasutus tarbijaga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisest keelduda. Põhimakseteenused peavad tarbijale olema kättesaadavad ka siis, kui tarbija maksekonto on arestitud. Siinkohal tuleb arvestada ka kohtutäiturilt ja/või maksuhaldurilt saadud akti/korraldust ning selles sisalduvaid piiranguid.“

Ühtlasi teeme ettepaneku TMS § 115 lõike 5¹ ja MKS § 131 lõike 5 ülevaatamise ja täpsustamise selliselt, et tarbijatel oleks ligipääs põhimakseteenustele olenemata sellest, et tarbijal on võlgnevus(ed). See on oluline, sest tarbija maksekonto olemasolu võimaldab kohtutäituritel ja maksuhalduril efektiivsemalt sisse nõuda ja koguda kokku tarbija võlgnevused.

8. Eelnõu seletuskiri lk 5

Eelnõu seletuskirja lk 5 kohaselt: „*Krediidasutus peab sõlmima makseteenuse lepingu ja avama maksekonto isikule, kelle suhtes ei ole rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlust ning kui isik ja tema taotletavad lepingutingimused vastavad seaduses sätestatule ja makseteenuse pakkuja kehtestatud teenuste üldtingimustele või makseteenuse osutamise tüüptingimustele (VÕS § 710¹ lg 1). Lepingu kohaselt peab makseteenuse pakkuja osutama isikule põhimakseteenuseid krediidasutuse üldtingimuste või tüüptingimustega määratud korras ja ulatuses.*“

Juhime tähelepanu, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (edaspidi RahaPTS) § 42 lõike 1 järgi ei tohi kohustatud isik ärisuhet luua rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse olukorras ega ka krediidasutuse poolt hoolsusmeetmete täitmise võimetuse puhul. Seega on eeltoodud tekstis korrektne selgitada, et maksekonto tuleb avada isikule, kelle osas ei esine RahaPTS § 42 lõikes 1 välja toodud asjaolusid.

Lisaks on küsitav, kas eeltoodud tekstiga soovitakse selgitada üldist makseteenuse lepingu sõlmimisega seonduvat (VÕS § 710¹ lõige 1), krediidasutuste kohustust sõlmida põhimakseteenuse leping (VÕS § 710¹ lõige 2) või nende kahe sätte suhestumist, sh VÕS § 710¹ lõikes 2 sätestatud, mille kohaselt tuleb põhimakseteenuse lepingu sõlmimisel lähtuda lõikes 1 sätestatud tingimustest. Viimase puhul on Eelnõu seletuskirjas oluline selgitada, et krediidasutuse võimalus ühepoolset lepingutingimusi paika

panna on põhimakseteenuse lepingu sõlmimise olukorras piiratud Maksekonto direktiivist tulenevate põhimõtete tõttu, mis näevad ette, et põhimaksekonto avamisest võib keelduda ainult erijuhtudel, mis on kehtivas õiguses konkreetselt paika pandud. Samuti tuleks VÕS § 710¹ lõigetes 1 ja 2 toodud kohustuste selgitamisel kasutada korrektset terminoloogiat, st lõike 1 puhul makseteenuse pakkuja ja makseteenuse leping ning lõike 2 puhul krediidasutus ja põhimakseteenuse leping.

9. Eelnõu seletuskiri lk 6

Eelnõu seletuskirja lk 6 kohaselt: „*Eelnõu koostamise käigus kaaluti ka KAS-i täiendamist põhimakseteenuste lepingu sõlmimise regulatsiooniga, kuid sellest loobuti, kuna lepingulistele suhetele kohalduvad nõuded peaksid sisalduma lepinguid reguleerivas seaduses ehk VÕS-is.*“

Käesolevas sõnastuses jääb ebaselgeks, mida kaaluti, sest põhimakseteenuse lepingu sõlmimise regulatsioon juba sisaldub VÕS-is. Leiame, et selguse huvides oleks vajalik seletuskirja täpsustada.

10. Eelnõu seletuskiri lk 6

Eelnõu seletuskirja lk 6 kohaselt: „*Maksekonto direktiivi artikli 16 lõike 5 kohaselt võivad liikmesriigid lubada põhimaksekontot pakkuvatel krediidasutustel sellise konto avamise taotluse tagasi lükata, kui tarbijal juba on asjaomase liikmesriigi territooriumil asuva krediidasutuse juures maksekonto, mis võimaldab tal kasutada artikli 17 lõikes 1 loetletud teenuseid, välja arvatud juhul, kui tarbija teatab, et ta on saanud teatise maksekonto sulgemise kohta. Kehtivas VÕS-is ei ole sätestatud maksekonto art 16 lg-st 5 tulenevat alust. Eelnõuga viiakse VÕS kooskõlla maksekonto direktiiviga. Samasuguse aluse näeb maksekonto direktiiv ette ka põhimakseteenuse lepingu ülesütlemiseks.*“

Juhime tähelepanu, et kuivõrd tegemist ei ole alusena, mida liikmesriikidel on direktiivi kohaselt kohustus üle võtta, siis ei ole korrektne seletuskirjas sätestada, et antud aluse ülevõtmisega viiakse VÕS kooskõlla Maksekonto direktiiviga. Kehtiv VÕS on ka hetkel Maksekonto direktiivi artikli 16 lõikega 5 kooskõlas.

Lisaks puudub Eelnõu seletuskirjast põhjendus, miks leitakse, et Maksekonto direktiivi artikli 16 lõikes 5 sätestatud alus on vaja Eestis üle võtta, arvestades, et tegemist on nn vabatahtliku alusega ning Maksekonto direktiivi esmakordsel ülevõtmisel ei näinud seadusandja vajadust antud alus üle võtta. Oleks kohane ka täiendavalt analüüsida kas Eestis on vajalik selle aluse ülevõtmine, võttes arvesse, et Eestis ei eristata praktikas põhimaksekontot tavalisest eraisiku pangakontost, mistõttu saavad antud alust krediidasutused kasutada ettekäändena äriselt vähem atraktiivsete tarbijate tagasilükkamiseks ning piirata seeläbi Eesti tarbijate majandustegevuses osalemist sellisel, et tarbija saab omada üksnes ühte pangakontot.

Finantsinspeksiooni hinnangul tuleks antud aluse selgitamisel Eelnõu seletuskirjas arvestada ka direktiivi preambuli punktiga 42, mis näeb ette, et olemasolev põhimaksekonto peab olema aktiivne ja vähemalt samaväärne kui põhimaksekonto, mille avamist tarbija taotleb. Seega oleks Eelnõu seletuskirjas kohane välja tuua, et antud alusele ei või krediidasutus toetuda siis, kui tarbija olemasolev(ad) põhimaksekonto(d) on piiratumate funktsioonidega (nt teenuste ja kanalite osas) kui seda on põhimaksekonto, mille avamist tarbija taotleb.

11. Eelnõu seletuskiri lk 6-7

Juhime tähelepanu, et Eelnõu seletuskirjas on Eelnõu § 1 punkti 4 kohta kirjutatud selgitused, mis tegelikult selgitavad Eelnõu § 1 punkti 3. Ehk Eelnõu § 1 punkti 4 selgitused oleks vaja muuta ja täiendada.

12. Eelnõu seletuskiri lk 11

Eelnõu seletuskirja lk 11 kohaselt: „KAVS ja VÕS-i normid on omavahel seotud, kuivõrd VÕS § 71 viitab KAVS-le.“

Pöörame tähelepanu, et VÕS § 71 reguleerib võlausaldajate paljusust ning ei viita KAVS-le.

13. Eelnõu seletuskiri lk 11

Eelnõu seletuskirja lk 11 kohaselt: „FI-l on riikliku järelevalve korras ligipääs krediitloomikule (TTJA-l mitte), mille abil on võimalik tuvastada rikkumisi ning vajadusel viia kogutud tõendid üle väärtemenetluse.“ Lisaks eeltoodule on ka mujal Eelnõu seletuskirjas rõhutatud, et ligipääs krediitloomikule on üksnes FI-l mitte TTJA-l.

FI hinnangul vajab antud seisukoht täpsustamist ning täiendavat analüüsi, kuivõrd TTJA saab tarbijakaitseseaduse § 62 lõike 1 ja korra- ja järelevalve seaduse § 30 alusel nõuda riikliku järelevalve teostamiseks vajalikke andmeid ning dokumente. Kuigi KAVS § 48 lõike 4 sätestab, et krediitloomik peab andma piisavalt informatsiooni krediidi andmise eest vastutavale isikule või struktuuriüksusele, samuti siseaudiitorile ja audiitorile ning FI-le tarbija krediitdivõimelisuse hindamiseks, siis FI hinnangul ei ole tegemist ammendava loeteluga. Samuti on krediitloomik kohustatud avaldama pangasaladusena käsitletavat teavet vastusena TTJA poolt esitatud päringutele KAS § 88 lõike 5 punkti 11 kohaselt.

Lisaks eeltoodule, on TTJA-l kui väärtemenetluse kohtuvälisel menetlejal õigus nõuda väärtemenetluse käigus erinevaid tõendeid. Väärtemenetluse seadustiku § 31 lõike 2 kohaselt on kohtuvälisel menetlejal õigus nõuda füüsiliselt ja juriidiliselt isikult väärtemenetluse vajaliku dokumendi esitamist.

14. Eelnõu seletuskiri lk 11

Eelnõu seletuskirja lk 11 kohaselt: „FI finantsteadmised (krediitloomikus sisalduvate andmete hindamine, krediitdivõimelisuse hindamine korra vastavus sise-eeskirjadele, FI vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise juhend), rikkumise hindamine VÕS-i ja KAVS-i sätete kogumis ning järelevalve käigus saadud ligipääs krediitloomikule oluliselt kiirendavad ja toetavad vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumiste tuvastamist ja menetlemist nii riikliku järelevalve kui ka väärtemenetluse korras.“

Soovime täpsustada antud lauses olevat viidet FI vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamise juhendile. FI soovituslik juhend „Vastutustundliku laenamise nõuded“ on tunnistanud kehtetuks alates 30. juunist 2021. Vastutustundliku laenamisega seotud nõuete selgitamiseks on FI poolt soovitusliku juhendina üle võetud Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse suunis „Suunised laenu väljastamise ja jälgimise kohta“, mis on kättesaadav FI veebilehel: <https://www.fi.ee/et/juhendid/pangandus-ja-krediit/euroopa-pangandusjärelevalve-asutuse-suuniste-suunised-laenu-valjastamise-ja-jalgimise-kohta-valja>. Kuivõrd vastutustundliku laenamise põhimõttega seonduvad kehtivad juhendid võivad ajas muutuda, teeme ettepaneku viidata juhendile üldisemalt või kaotada viide ära.

15. Eelnõu seletuskiri lk 11

TTJA-l on täna õigus väärtemenetluse korras karistada krediitloomikuid, kui viimased on rikkunud mõnda VÕS §-s 403⁴ sätestatud nõuet, näiteks kui krediitloomik ei ole omandanud tarbija krediitdivõimelisuse hindamiseks seaduses nõutud teavet või ei ole teatud liiki teavet krediitdivõimelisuse hindamisel arvesse võtnud.

Eelnõu seletuskirja lk 11 on viidatud läbivalt asjaolule, et TTJA ei saa väärtegusid menetleda, kuna vääртеomenetluses puudub võimalus kontrolltehingut kasutada. Ehk sellele viidetakse kui peamisele põhjusele, mis takistab TTJA poolt vääртеomenetluse läbiviimist. Mõistame, et põhjus, miks TTJA ei ole väärtegusid menetlenud seisneb selles, et TTJA-l puuduvad tarbijakaebused, mis viitaksid krediidiandjate rikkumistele. Palume kaaluda vastava seletuse ümbersõnastamist Eelnõu seletuskirjas.

16. Eelnõu seletuskiri lk 11-12

Eelnõu seletuskirja lk 11-12 kohaselt: „Näiteks FI on viimasel ajal viinud läbi ESTO AS-i suhtes vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise vääртеomenetluse ja määranud maksimumtrahvi ning teinud Bondora AS-ile ettekirjutuse tarbijate krediitvõimelisuse hindamises ja tarbijakrediidi andmist puudutavates sise-eeskirjade rikkumise tõttu. Kuna samad ettevõtted on ka TTJA tähelepanu alla sattunud erinevate võimalike rikkumiste tõttu ja ühe suhtes on ka menetlus käimas, tagab üksnes järjekindel TTJA-lt FI-le info edastamine ne bis in idem põhimõtte (topeltmenetlemise ja -karistamise keeld) järgimise.“

FI hinnangul ei ole tavapärane praktika Eelnõu seletuskirjas välja tuua nimeliselt valitud subjektid, kelle suhtes on läbi viidud haldus- ja/või vääртеomenetlusi. Samuti ei peaks Eelnõu seletuskiri olema koht, milles kommenteeritakse järelevalveasutuste poolt läbiviidavaid menetlusi. Palume arvestada võimalikku negatiivset mõju, mida avalikustatud tekst võib järelevalvesubjektide maine osas kaasa tuua ning vastavad selgitused Eelnõu seletuskirjast kustutada.

17. Eelnõu seletuskiri lk 12

Eelnõu seletuskirja lk 12 kohaselt: „Finantsjärelevalvesubjektidel on FI ees aruandluskohustus (KAVS § 57 ja 58).“ Sama on rõhutatud läbivalt ka mujal Eelnõu seletuskirjas.

Eelnõu seletuskiri vajab selle osas täpsustamist, kuivõrd KAVS §-id 57 ja 58 sätestavad aruandluskohustused üksnes KAVS subjektidele, s.o. krediidiandjatele ja -vahendajatele. Samas ei tulene KAVS-st aruandluskohustust teistele finantsjärelevalvesubjektidele, sh krediitiasutustele.

18. Eelnõu seletuskiri lk 12

Eelnõu seletuskirja lk 12 kohaselt: „VÕS § 406² lg-s 1 sätestatud nn hoiatus, et tarbijakrediidileping on tühine, kui KKM ületab rohkem kui kolmekordset Eesti Panga ülemmäära, on reaalsuses tuvastatav vaid kohtu poolt.“ Sama on välja toodud Eelnõu seletuskirja leheküljel 16.

Kuivõrd Eelnõu üheks eesmärgiks on täiendada KAVS-i §-ga 99², millega nähakse ette rahalised karistused krediidi kulukuse määra ülempiiri piirangu rikkumise eest, tekitab Eelnõu seletuskirja sõnastus küsitavusi. Kui Eelnõu seletuskirja kohaselt on krediidi kulukuse määra ülempiiri piirangu rikkumine reaalsuses tuvastatav üksnes kohtu poolt, ei saaks sellisel juhul ka FI nimetatud rikkumise üle vääртеomenetlust läbi viia.

Täiendavalt teeme ettepaneku täiendada Eelnõu § 2 punkti 2 ja Eelnõu § 5 punkti 5 põhjendusi järgmiselt: „Kuna krediidiandjatel on Finantsinspeksiooni ees aruandluskohustus, mis sisaldab muu hulgas kohustust esitada aruandeid kõikide väljastatud krediitide kulukuse määrade kohta, siis on ka Finantsinspeksioonil lihtsam tuvastada KKM ülempiiri rikkumisi.“

19. Eelnõu seletuskiri lk 12

Eelnõu seletuskirja lk 12 kohaselt: „Selle jaoks on TKS § 21 lg 1 p-is 6 loodud TTJA-le võimalus tuvastada ebamõistlikult kahjustavad tüüptingimused, kuid teadaolevalt pole ka seda TKS-i sätet praktikas kasutatud.“

Pöörame tähelepanu, et TKS § 21 lõikes 1 ei ole alapunkte.

20. Eelnõu seletuskiri lk 14

Eelnõu seletuskirja lk 14 kohaselt: „*---/ FI-l oleks aga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud rikkumisi võimalik hinnata kogumis, kuivõrd FI omab vajalikku rahapesualast ekspertiisi. Samuti juhinduvad pangad oma tegevuses ka FI rahapesu juhenditest. Seepärast on põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud nõuete rikkumiste menetlemine väärteomenetluse korras otstarbekas anda FI ainupädevusse ning kehtestada vastav säte TKS-i aseme MERAS-s.*“

Teeme ettepaneku muuta eelviidatud lõiku ning sõnastada lõige järgmiselt: „*---/ FI-l oleks aga põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud rikkumisi võimalik hinnata kogumis, kuivõrd FI omab vajalikku rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alast ekspertiisi. Samuti juhinduvad pangad oma tegevuses ka FI rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise juhenditest. Seepärast on põhimakseteenuse lepingu sõlmimisele esitatud nõuete rikkumiste menetlemine väärteomenetluse korras otstarbekas anda FI ainupädevusse ning kehtestada vastav säte TKS-i asemel MERAS-s.*“

21. Eelnõu seletuskiri lk 15

Eelnõu seletuskirja lk 15 kohaselt: „*TKS §-d 71, 72¹–72³ tunnistatakse kehtetuks, sest need väärteokoosseisud viiakse üle MERAS-sse.*“

Pöörame tähelepanu, et TKS § 71 viiakse üle KAVS-i, mitte MERAS-sse.

22. Eelnõu seletuskiri lk 17

Eelnõu seletuskiri lk 17 kohaselt: „*Muudatus avaldab mõju Eestis tegutsevatele krediidasutustele. Eestis on 2023. aasta lõpu seisuga registreeritud 9 krediidasutust ning 4 välisriigi krediidasutuse filiaali.*“

Täpsustame, et 2023. aasta lõpuga oli Eestis 5 välisriigi krediidasutuse filiaali. Finora Bank UAB Eesti filiaal sai Finantsinspeksiooni otsusega nr 4.1-1/126 tegevusloa 06.11.2023.

23. Eelnõu seletuskiri lk 17

Juhime tähelepanu, et seletuskirja osas „*Sihtrühm nr 1: mõju krediidasutustele*“ ei ole hinnatud mõju krediidasutustele seoses VÕS-i täiendamisega põhimakseteenuse lepingu ülesütleamise regulatsiooniga.

24. Eelnõu seletuskiri lk 18

Eelnõu seletuskirja lk 18 kohaselt: „*Mõju ulatus: TTJA halduskoormus ilmselt langeb, kuna osa riikliku järelevalve ja väärteomenetluste pädevused liiguvad FI-le. See tõenäoliselt vabastab TTJA-s ressursi muudele valdkondadele. Mõju avaldamise sagedus: Pidev, kuna FI teostab finantsteenuste järelevalvet igapäevaselt ning lisanduvad täiendavad kohustused. Mõju ulatus: Seaduse rakendumise mõju on pidev, kuna mitmed väärteo- ja järelevalvemenetlused antakse FI ainupädevusse. Ebasoovitavate mõjude avaldumise risk: Risk on ebatõenäoline, kuna halduskoormus riikliku järelevalve ning väärteomenetluste läbiviimise osas väheneb. Mõju on positiivne, kuna TTJA Selleks, et riiklik finantsjärelevalve oleks korraldatud võimalikult selgelt ja efektiivselt on oluline piiritleda mõlema asutuse kohustuste ulatus finantsjärelevalve teostamisel ja väärtegude menetlemisel.*“

Juhime tähelepanu, et TTJA-le muudatuste mõju avaldamise sageduse juures ei ole selgitatud mõju TTJA-le, vaid FI-le. Samuti on ebasoovitavate mõjude avaldumise riski selgitused poolikud.

25. Eelnõu seletuskiri lk 19 punkt 10

Eelnõu seletuskirja lk 19 punkti 10 kohaselt: „*Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Eelnõu edastatakse arvamuse avaldamiseks Eesti Pangaliit MTÜ-le, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ja Eesti Pangale.*“

Juhime tähelepanu, et loetelust puudub FI.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Siim Tammer
juhatuse liige